

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวมอญในเกาะเกร็ด ท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางสังคม (Social Phenomenon) ว่ามีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมอย่างไร โดยการเปรียบเทียบวิถีชีวิตชาวมอญในช่วงที่ยังไม่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและหลังการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยช่วงปี 2540 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ด้วยการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชาวมอญที่เกิดและอาศัยอยู่ในหมู่ 1 (บ้านลัดเกร็ด) ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และผู้ที่มีบทบาทต่อชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดจังหวัด กลุ่มอาชีพ ครูอาจารย์ นักศึกษา ผู้สูงอายุ และเจ้าของกิจการร้านค้า รวมจำนวน 21 คน โดยการสุ่มแบบลูกบอลหิมะ (Snow - Ball) โดยผู้สัมภาษณ์เลือกเจ้าอาวาสวัดปรมย์ยิกาวาส เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคนแรก เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับความรักความศรัทธาของชาวมอญเกาะเกร็ด และยังเป็นชาวมอญที่มีอายุมากเกิดและอยู่ในหมู่ 1 มาตลอดชีวิต จากนั้นให้ท่านเจ้าอาวาสแนะนำผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ และแนะนำต่อกัน จนได้ข้อมูลที่ซ้ำกันและคงที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส การศึกษารายได้
2. กรอบแนวคำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวมอญด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ตลอดจนบริบทของเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกเนื้อหาที่สำคัญๆ ไว้เป็นแนวทาง ขณะเดียวกัน

ก็ขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ด้วย เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นได้มีการทบทวนและสรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันความถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลทุกครั้ง

3. แบบบันทึกการสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเชิงประจักษ์ ลักษณะความสัมพันธ์ของครอบครัว และชุมชน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด เช่น การบันทึกเมื่อเห็นคนแก่พูดภาษามอญ สังเกตการแต่งกายและการแสดงต่างๆ การประกอบอาชีพ ความผูกพันในครอบครัว เครือญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวมอญ ข้อมูลทั่วไปของเกาะเกร็ด ทั้งเอกสารที่เป็นทางการ คือ เอกสารเผยแพร่ สื่อนหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ข้อมูลจากเว็บไซต์ และเอกสารที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ สมุดบันทึกการศึกษาดูงานของศูนย์หัตถกรรม และพิพิธภัณฑ์ในชุมชนเกาะเกร็ด เป็นต้น

2. การสร้างความคุ้นเคย เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในชุมชนเกาะเกร็ดโดยกำเนิด มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ และรู้จักมักคุ้นกับชาวมอญในเกาะเกร็ด จึงทำให้ไม่มีปัญหาในการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้ติดต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก และแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยจะทำความเข้าใจกับประเด็นการสัมภาษณ์มาก่อนอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปในลักษณะการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ขณะทำการสัมภาษณ์นั้นจะจดบันทึกใจความสำคัญในแต่ละประเด็นไว้ และผู้วิจัยจะทบทวนและสรุปข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งเมื่อจบแต่ละประเด็นไว้ ซึ่งเป็นการสรุปสะสม (Collective Summarization) และเมื่อจบจากการสัมภาษณ์ภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนข้อมูลการสัมภาษณ์อีกครั้ง ด้วยการฟังรายละเอียดจากเทปบันทึกเสียง และหากมีข้อสงสัยก็จะสอบถามเพิ่มเติมในการลงพื้นที่ในครั้งต่อไป

4. การสังเกต (Observations) ผู้วิจัยจะใช้การสังเกต 2 ลักษณะ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเป็นชาวเกาะเกร็ดโดยกำเนิด สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการวิจัย นอกจากนี้ยังมีกล้องบันทึกภาพ ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) เป็นการสังเกตสภาพเหตุการณ์โดยทั่วไป เช่น การประกอบอาชีพ สภาพสังคมของชาวเกาะเกร็ด ความสัมพันธ์ของชุมชน และความสัมพันธ์ของครอบครัวและระบบเครือญาติ ซึ่งในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้บันทึกสังเกตสิ่งที่พบเห็นและสอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยดังกล่าวและถ่ายภาพประกอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมครั้งนี้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ดังนั้นเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วนสมบูรณ์ และความเชื่อถือได้ของข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตามวิธีการของ เดนซิน (Denzin, 1970 อ้างใน สุภางค์ จันทวานิช 2542 : 128) โดยนำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ตรงกันและการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ที่ตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีในเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร ให้ได้ข้อมูลที่ตรงกัน

นอกจากนี้ยังตรวจสอบข้อมูลแบบสะสม โดยเมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจบในแต่ละประเด็นแล้ว ผู้วิจัยทบทวนประเด็นโดยการถามย้อนกลับอีกรอบเพื่อตรวจสอบและยืนยันความชัดเจนถูกต้อง และครบถ้วนของข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นตั้งแต่อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์โดยการจดประเด็นสำคัญและมีการทบทวนข้อมูลย้อนกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและตรงกัน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป (Content Analysis) โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย แยกวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์และสาเหตุของปรากฏการณ์ แล้วนำเสนอรายงานการวิจัยในเชิงพรรณนา ดังนี้

1. บริบทชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ดที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ประเพณีวัฒนธรรม เครื่องปั้นดินเผาและอาหาร เป็นต้น
2. วิถีชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาท่องเที่ยว ได้แก่ วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม